YHDENVERTAISUUS- JA TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Saavutettavuus, kohtuulliset mukautukset, palveluiden tarjoaminen, uhkasakko

Diaarinumero: YVTLTK/3XX/2018

Antopäivä: XX.XX.2019

Pyörätuolia vammansa takia liikkumiseensa käyttävä hakija katsoi tulleensa syrjityksi kun A Oyj:n liikkeessä ei tehty hänen liikkeessä asioimiseensa tarvitsemaa kohtuullista mukautusta, joka olisi ollut irtoluiskan asentaminen liikkeen sisäänkäynnille. Hakija vaati yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa kieltämään häneen kohdistuneen syrjinnän ja asettamaan uhkasakon päätöksen tehosteeksi.

Hakijan hakemuksensa liitteenä esittämästä hakijan ja vastaajan välillä käydystä kirjeenvaihdosta ilmeni, että myös vastaaja oli ollut tietoinen hakijan kaltaisen pyörätuolinkäyttäjän tarvitseman luiskan puutteesta ja viestikeskustelun perusteella oli tullut tietoiseksi nimenomaisesti hakijan asioinnin estymisestä luiskan puutteesta johtuen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi näin ollen selvitetyksi, ettei hakija ollut pystynyt asioimaan liikkeessä ilman mukautusta. Hakijan esittämän selvityksen perusteella syntyi olettama kohtuullisten mukautusten epäämisestä, jota on yhdenvertaisuuslain 8 §:n 2 momentin mukaan pidettävä kiellettynä syrjintänä.

Vastaajan on kohtuullisia mukautuksia koskevan syrjintäolettaman kumotakseen osoitettava, ettei syrjinnän kieltoa ole rikottu. Vastaaja ei ollut antanut hakemuksen johdosta vastausta lautakunnalle. Näin ollen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei vastaaja ollut kumonnut hakemuksen perusteella syntynyttä syrjintäolettamaa. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-lautakunta kielsi vastaajaa uusimasta tai jatkamasta hakijaan kohdistuvaa syrjintää ja asetti päätöksensä tehosteeksi 6.000 euron uhkasakon.

(Lainvoimainen)

Asian tausta

Hakija on selkäydinvammainen ja käyttää liikkumiseensa sähköpyörätuolia. Hakija on 25.1.2018 pyrkinyt asioimaan A Ab:n liikkeessä Helsingissä. Vastaaja ei ole antanut asiassa vastausta.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyytää Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa toteamaan, että vastaaja on evännyt häneltä hänen pyytämänsä kohtuulliset mukautukset ja siten syrjinyt häntä hänen vammaisuutensa perusteella, sekä kieltämään syrjinnän jatkossa. Hakija on vaatinut uhkasakon asettamista päätöksen tehosteeksi.

Hakijan perustelut

Vastaajan liikkeen ulko-ovella oli ollut 10-20 senttimetrin korkuinen kynnys, joka oli estänyt hakijaa asioimasta liikkeessä sähköpyörätuolilla. Liikkeessä ei ollut ollut sisäänkäynnille asetettavaa pyörätuoliluiskaa.

Hakija oli pyytänyt liikettä olemaan häneen yhteydessä, mutta hän ei ollut saanut yhteydenottoa. Hakija oli täyttänyt yhteydenottolomakkeen, jossa hän oli pyytänyt luiskan asettamista sisäänkäynnille. Vastaaja oli hakijan yhteydenottoon antamassaan vastauksessa kieltäytynyt mukautuksesta, koska sen mukaan se ei pystynyt varaamaan jalkakäytävältä luiskan vaatimaa riittävää tilaa. Hakijan mukaan liikkeen ovi olisi ollut riittävän leveä ja kulku tasainen, eikä luiskan lisäksi muita muutoksia olisi tarvittu. Vastaajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen mukautus olisi ollut kohtuullinen. Kadulle palveleminen ei täyttänyt yhdenvertaisuuden vaatimusta.

Vastaajan vastaus

Vastaaja ei ole vastannut hakemukseen.

Esittelijän esitys

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo A Ab:n evänneen hakijalta hänen pyytämänsä kohtuulliset mukautukset ja siten syrjineen hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella. Lautakunta kieltää vastaajaa uusimasta tai jatkamasta hakijaan kohdistuvaa syrjintää sekä asettaa päätöksensä tehosteeksi 6.000 euron uhkasakon.

Perustelut

Sovellettavat oikeusohjeet

Syrjinnän kielto

Suomen perustuslain (731/1999) 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Pykälän 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Yhdenvertaisuuslakia (1325/2014) sovelletaan sen 2 §:n 1 momentin mukaan julkisessa ja yksityisessä toiminnassa.

Yhdenvertaisuuslain 4 §:n 4 momentin mukaan tavaroiden tai palvelujen tarjoajalla tarkoitetaan laissa sitä, joka ammattimaisesti tarjoaa tavaroita tai palveluja yleisesti saataville.

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä muun muassa vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Pykälän 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi laissa tarkoitettua syrjintää on muun muassa kohtuullisten mukautusten epääminen.

Suomessa lailla (26/2016) voimaansaatetun YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen (CRPD, vammaisyleissopimus) 5 artiklan 2 kohdan mukaan sopimuspuolet kieltävät kaiken syrjinnän vammaisuuden perusteella ja takaavat vammaisille henkilöille yhdenvertaisen ja tehokkaan oikeussuojan syrjintää vastaan syrjintäperusteesta riippumatta.

Kohtuulliset mukautukset

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n 1 momentin mukaan muun muassa tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammainen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita. Pykälän 2 momentin mukaan mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Vammaisyleissopimuksen 2 artiklan mukaan kohtuullisella mukauttamisella tarkoitetaan tarvittaessa yksittäistapauksessa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten henkilöiden mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Sopimuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan sopimuspuolet toteuttavat kaikki asianmukaiset toimet varmistaakseen kohtuullisten mukautusten tekemisen.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäkiellosta ei johdu velvollisuutta kohdella ihmisiä eri tavoin näiden henkilökohtaisten tarpeiden edellyttämällä tavalla, jollei kyse ole ehdotetun lain 15 §:ssä tarkoitetusta vammaisen henkilön tarvitsemasta kohtuullisesta mukautuksesta. Esitöiden mukaan kohtuullisten mukautusten tulee olla kulloisessakin tilanteessa tarvittavia. Mukautukset ovat luonteeltaan tapauskohtaisia ja niiden tulee vastata kyseisessä konkreettisessa tilanteessa vammaisen ihmisen tarpeisiin. Mukautukset voidaan toteuttaa tapauskohtaisesti ja siten olosuhteista riippuen eri tavoin. Mukautuksen kohtuullisuudella tarkoitetaan yhtäältä sitä, että mukautuksista ei saa koitua kohtuutonta taloudellista tai muunlaista rasitetta, ja toisaalta sitä, että mukautusten tulee vammaisten ihmisten näkökulmasta kohtuullisella tavalla toteuttaa heidän yhdenvertaiset mahdollisuutensa saada esimerkiksi palveluja. (HE 19/2014 vp, s. 70 ja 79-81)

Edelleen esitöiden mukaan toimenpide on ”tarvittava” esimerkiksi silloin, kun jokin palvelu ei ole vammaisen ihmisen saatavilla muihin henkilöihin verrattuna vastaavalla tavalla ilman mukautusta. Sääntely ei edellytä, että olosuhteet, joissa esimerkiksi palveluja tarjotaan, ovat kohtuullisten mukautusten tekemisen jälkeen vammaisille ihmisille täsmälleen samanlaiset kuin muille asiakkaille. Olennaista on, että palvelut tulevat mukautuksilla vammaisten ihmisten saataville. (HE 19/2914 vp, s. 79-80.)

Asian arviointi

Syrjintäolettaman syntyminen

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan syrjintäolettama syntyy, jos vireillepanijan esittämien tai muiden asiaa käsiteltäessä esiin tulleiden seikkojen perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Ensisijaisesti vireillepanijan on esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta tai muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riittäisi olettaman syntymiseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Hakijan mukaan hän ei sähköpyörätuolilla vammastaan johtuen liikkuvana ollut päässyt lainkaan asioimaan vastaajan liikkeessä. Hakijan hakemuksensa liitteenä esittämästä hakijan ja vastaajan välillä käydystä kirjeenvaihdosta ilmenee, että myös vastaaja on ollut tietoinen hakijan kaltaisen pyörätuolinkäyttäjän tarvitseman luiskan puutteesta ja viestikeskustelun perusteella tullut tietoiseksi nimenomaisesti hakijan asioinnin estymisestä luiskan puutteesta johtuen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo näin ollen selvitetyksi, ettei hakija ole pystynyt asioimaan liikkeessä ilman mukautusta. Hakijan esittämän selvityksen perusteella syntyy olettama kohtuullisten mukautusten epäämisestä, jota on yhdenvertaisuuslain 8 §:n 2 momentin mukaan pidettävä kiellettynä syrjintänä.

Syrjintäolettaman kumoaminen

Vastaajan on kohtuullisia mukautuksia koskevan syrjintäolettaman kumotakseen osoitettava, ettei syrjinnän kieltoa ole rikottu. Vastaaja ei ole antanut hakemuksen johdosta vastausta lautakunnalle. Näin ollen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, ettei vastaaja ole kumonnut hakemuksen perusteella syntynyttä syrjintäolettamaa.

Uhkasakko

Hakija on vaatinut uhkasakon asettamista päätöksen tehosteeksi.

Yhdenvertaisuuslain 20 §:n 3 momentin mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi asettaa antamansa kiellon tai määräyksen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakkolain (1113/1990) 8 §:n mukaan uhkasakon suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Vastaaja ei ole antanut hakemuksen johdosta vastausta lautakunnalle. Uhkasakkolain 8 § huomioon ottaen yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta asettaa kieltopäätöksensä tehosteeksi 6.000 euron uhkasakon.

Uhkasakkolain 6 §:n 3 momentin mukaan asettamispäätöksestä on käytävä selvästi ilmi, mihin asianosainen on velvoitettu ja milloin, mihin mennessä tai mistä lähtien päävelvoitetta on noudatettava. Määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun mahdollisuus noudattaa sitä sekä muut asiaan vaikuttavat seikat.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kieltopäätöstä on noudatettava välittömästi päätöksen tiedoksisaamisesta alkaen.

Johtopäätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo vastaajan evänneen hakijalta hänen tarvitsemansa kohtuulliset mukautukset ja siten syrjineen hakijaa hänen vammaisuutensa perusteella. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-lautakunta kieltää vastaajaa uusimasta tai jatkamasta hakijaan kohdistuvaa syrjintää. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta asettaa päätöksensä tehosteeksi 6.000 euron uhkasakon. Kieltopäätöstä on noudatettava välittömästi päätöksen tiedoksisaamisesta lukien.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätös

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta päätti hyväksyä esittelijän esityksen.

Lainkohdat

Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 momentti

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 2 § 1 momentti, 4 § 4 momentti, 8 § 1 ja 2 momentit, 15 § 1 ja 2 momentit ja 28 §

Laki vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta (26/2016) 1 §

Uhkasakkolaki (1113/1990) 6 § 3 momentti ja 8 §

YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26-27/2016) 2 artikla ja 5 artikla 2 ja 3 kohdat

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Paula Ilveskivi, Pirkko Mahlamäki, Jukka Siro ja Sonya Walkila. Asian esittelijä Maria Peltoniemi.